LIBRIS | We know books

ELYAKIM KISLEV

Fericit de unul singur

Destigmatizarea și celebrarea vieții fără partener

Traducere din engleză de
ANASTASIA ILIE

CURTEA VECHE

LIBRIS | We know books

Cuprins

Mulțumiri 7
Introducere 9

CAPITOLUL ÎNTÂI
Epoca singurătății 30

CAPITOLUL AL DOILEA
Singurătatea fericită la senectute 88

CAPITOLUL AL TREILEA
Sfidarea presiunii sociale 147

CAPITOLUL AL PATRULEA
Dormim singuri, jucăm bowling împreună 188

CAPITOLUL AL CINCILEA
Singur într-o lume post-materialistă 227

CAPITOLUL AL ȘASELEA
Muncește din greu, (dar) distrează-te din greu 259

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA
Viitorul singurătății fericite 290

CONCLUZII
Ce pot face statele, orașele
și instituțiile sociale pentru oamenii singuri? 339

Note 349
Indice 451

LIBRIS | We know books

CAPITOLUL ÎNTÂI

Epoca singurătății

Într-o anumită zi din an poți să vezi bărbați singuri sărind într-un râu îmbrăcați doar în chiloți (sau nici măcar atât), în timp ce femei singure aleargă pe străzile marilor orașe îmbrăcate în rochii de mireasă. Guanggun Jie, sau Ziua Oamenilor Singuri, este un festival chinezesc nou și popular care sărbătorește celibatul prin cumpărături, festivități și socializare cu prietenii. Inițiat în 1993 ca zi în care celibatarii să se distreze cu prietenii lor celibatari la universitățile din Nanjing, unul dintre marile orașe ale Chinei, acest festival a devenit cel mai mare eveniment de cumpărături online din lume și un reper cultural în societatea chineză modernă.[1] Data la care se sărbătorește, 11 noiembrie (11.11), a fost aleasă fiindcă numărul 1 reprezintă un singur individ. Deși această zi este denumită în general Ziua Oamenilor Singuri, în China este cunoscută și ca „ziua ramurilor goale", deoarece cifrele datei sărbătorii seamănă cu niște ramuri sau bețe individuale, ceea ce în limba mandarină reprezintă o metaforă pentru oamenii singuri. De-a lungul anilor, această

LIBRIS We know books

sărbătoare s-a dezvoltat în anti-Ziua Îndrăgostiților, iar marcarea ei ca celebrare a oamenilor singuri s-a dovedit a fi un succes răsunător. Gigantul în retail online Alibaba a înregistrat încasări de peste 25 de miliarde de dolari cu ocazia Zilei Oamenilor Singuri din 2017, adică de patru ori mai mult decât în cazul Lunii Cibernetice din 2017, ziua cu cel mai mare nivel de cumpărături online din calendarul american.[2]

Având în vedere că ponderea celibatarilor este mai mare în Statele Unite, este puțin surprinzător că mișcarea Ziua Oamenilor Singuri a început în China. Însă și Statele Unite s-au alăturat rapid distracției. Versiunea americană a Zilei Naționale a Oamenilor Singuri a avut loc prima oară în anul 2013, la data de 11 ianuarie (11.1). Și de această dată, numărul 1 reprezintă simbolul absolut al singurătății. În 2017, data a fost modificată pentru a coincide cu Săptămâna Națională a Oamenilor Singuri din luna septembrie, pe care Buckeye Singles' Council din Ohio a început să o sărbătorească în anii 1980. Într-un interviu pentru *Singular Magazine*, Karen Reed, fondatoarea Zilei Naționale a Oamenilor Singuri, a afirmat:

> Ziua Oamenilor Singuri din China a reprezentat inspirația inițială pentru startul unei Zile a Oamenilor Singuri și aici. [...] Am simțit și că era

LIBRIS We know books

nevoie să creăm o sărbătoare nouă, actuală pentru celibatari, deoarece s-au schimbat multe lucruri în ultimii ani. Celibatarii secolului ai XXI-lea sunt o specie nouă. Oamenii singuri din ziua de astăzi sunt un segment dinamic și divers al populației, dar și o forță de temut. [...]

Definițiile celibatului sunt complexe – poate fi de bunăvoie sau întâmplător, legal sau la figurat, singur pentru totdeauna sau doar pentru moment; a te adresa oamenilor singuri ca grup este o sarcină dificilă. Uneori, cea mai bună metodă de a aborda o problemă majoră, practic de nerezolvat este să ocolești detaliile și să te urci direct în vârf, de unde să strigi la unison cu toți ceilalți – suntem aici! Apoi fă asta din nou. Și din nou.[3]

Este uimitor faptul că acum câteva zeci de ani asemenea festivaluri dedicate singurătății ar fi fost de neimaginat. Însă instituția căsătoriei a suferit schimbări profunde care influențează imaginea societății moderne. La chinezi, Ziua Oamenilor Singuri nu a apărut din senin. China a observat o scădere bruscă a dimensiunii mediii a unei gospodării de la 5,4 persoane în 1947 la doar 3,1 în 2005, cădere care a fost rezultatul trecerii de la o societate bazată pe agricultură la o societate modernă, urbană.[4] Este greu de înțeles,

LIBRIS We know books

de exemplu, că un tânăr chinez care a crescut într-o zonă rurală înconjurat de unchi și mătuși, lucrând cu toții pe un singur câmp pe care cultivau orez, locuiește acum într-un peisaj fundamental diferit – probabil că într-un apartament minuscul dintr-o clădire cu mai multe etaje, într-una dintre metropolele pline de smog ale Chinei – și lucrează la o fabrică uriașă până seara târziu. De fapt, peste 60 de milioane de gospodării chineze au fost înregistrate în 2014 cu un singur membru, crescând de la un număr de 17 milioane în 1982, în timp ce populația chineză a crescut cu doar 40 de procente.[5]

În Europa, peste 50% dintre gospodăriile din orașe mari precum München, Frankfurt și Paris sunt locuite de celibatari.[6] În Statele Unite, 22% dintre adulții americani erau celibatari în 1950, în timp ce astăzi acest număr a ajuns la peste 50%[7] și se preconizează că unu din patru nou-născuți americani nu se vor căsători niciodată.[8] În același timp, căsătoria înainte de a avea copii nu mai este atât de răspândită în țările dezvoltate. Procentul copiilor americani care locuiesc cu părinți căsătoriți a scăzut de la 87% la începutul anilor 1960 la 69% în 2015.[9]

Japonia este probabil liderul global în mărirea nivelului celibatului. Cel mai recent sondaj de la Institutul Național de Cercetări în Domeniul

LIBRIS We know books

Populației și Securității Sociale din Japonia arată că, în 2015, o treime dintre adulții japonezi sub vârsta de 30 de ani nu avuseseră un partener, iar peste 40% erau virgini. Mai mult, dintre japonezii necăsătoriți, aproximativ 60% dintre femei și 70% dintre bărbații cu vârste cuprinse între 18 și 34 de ani nu se aflau într-o relație sentimentală, cu aproximativ 10% mai mulți decât în sondajul din 2010 și cu o creștere uimitoare de 20% față de sondajul din 2005. De fapt, 30% dintre bărbați și 26% dintre femei au afirmat că nici măcar nu erau în căutarea unei relații.[10]

În 2006, Maki Fukasawa, autor popular în Japonia, a scris un articol în care se referea la numărul tot mai mare de bărbați dezinteresați de relații intime cu termenul *sôshoku danshi*, adică „bărbați erbivori". Având în vedere faptul că intimitatea și relațiile de natură fizică sunt denumite în Japonia „dorințe carnale", etichetarea unui bărbat ca fiind erbivor indică o dezicere fundamentală de relații. Mai mult, denotă și deconstruirea masculinității japoneze, care presupune că bărbatul viguros, procreativ al Japoniei postbelice miraculoase a devenit anemic și chiar pierdut.[11] În mod notabil, *sôshoku danshi* s-a aflat în 2009 pe lista scurtă a unei competiții naționale pentru „cuvintele populare ale anului", iar până în 2010 a fost acceptat ca substantiv comun.[12] Deși cuvintele populare tind

LIBRIS We know books

să aibă o durată de viață redusă, la scurt timp după ce acest termen a câștigat notorietate, un sondaj a arătat că 75% dintre bărbații celibatari japonezi cu vârste cuprinse între 20 și 30 de ani se considerau erbivori.[13]

Aceste tendințe se răspândesc rapid, mai ales în partea dezvoltată a lumii, unde principalele forțe din spatele creșterii nivelului de singurătate, discutate mai pe larg în cadrul acestui capitol, au apărut cu mult mai devreme decât în alte zone. Procese precum individualismul, urbanizarea în masă, durata de viață tot mai mare, revoluția comunicațiilor și mișcarea pentru drepturile femeilor au luat amploare în națiunile dezvoltate la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. O excepție de scurtă durată a acestei tendințe s-a observat în Statele Unite, unde cel de Al Doilea Război Mondial și dezvoltarea suburbiilor au condus la o „epocă de aur" în anii 1950, când oamenii se căsătoreau tineri și a crescut natalitatea.[14] Cu toate acestea, stilul de viață celibatar a câștigat din nou teren în anii 1970, după ce accentuarea pe plan social a individualismului, cu rădăcini în consumerism*

---

* În cele ce urmează, acest termen este folosit cu un sens ușor diferit de cel din *Dicționarul explicativ al limbii române*, și anume cu sensul pe care îl are englezescul *consumerism*, care se referă la tendința de încurajare a achizițiilor de bunuri și servicii în cantități tot mai mari. (*N. red.*)

LIBRIS We know books

și capitalism, s-a răspândit în Statele Unite, Europa și alte țări dezvoltate, îndepărtându-i încă o dată pe oameni de căsătorie și împingându-i către o cultură post-familie.[15] Harta din Figura 1, realizată conform celor mai recente date de la Națiunile Unite, ilustrează prevalența celibatului pe întregul mapamond.

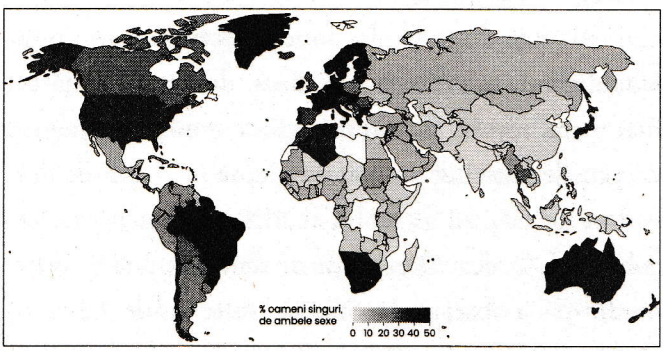

Figura 1. Procentul de celibatari cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani, între 2010 și 2014. Sursă: Organizația Națiunilor Unite, Departamentul pentru Probleme Economice și Sociale, Divizia pentru Populație, *World Marriage Data 2015* (POP/DB/Marr/Rev2015).

Deși, după cum arată harta de mai sus, tendința fenomenului celibatului este mai pronunțată în țările dezvoltate, fenomenul se extinde la nivel global. Țările din America de Sud, din Orientul Mijlociu și chiar din Africa au cunoscut o creștere a numărului de celibatari în ultimele decenii.[16] Dovezile din multe

LIBRIS We know books

state asiatice, inclusiv India, Coreea de Sud, Vietnam, Pakistan, Bangladesh și Malaezia indică faptul că oamenii se căsătoresc mai târziu în decursul vieții, divorțează mai frecvent și, cel mai important, aleg în numere din ce în ce mai mari să locuiască singuri.[17] De fapt, celibatarii reprezintă astăzi, raportat la relații, segmentul de populație care se dezvoltă cel mai rapid în multe țări.[18] Nu este surprinzător, în acest caz, faptul că un raport preconizează că proporția celibatarilor în lume va crește cu un procent uluitor de 20% până în 2030.[19]

Și mai concludent este faptul că aceste tendințe se manifestă și în societăți conservatoare și ultraconservatoare, mai îndepărtate, din Orientul Mijlociu. Iran, de exemplu, trece printr-o serie de schimbări fără precedent în ceea ce privește formele de celibat. În mod tradițional, tiparele de relații din Iran au fost puternic influențate de perspective religioase și culturale, creând concepte juridice și sociale care promovează angajamentele matrimoniale timpurii, pe viață și care descurajează divorțul. Însă o privire mai atentă la statisticile privind populația arată că Iran a trecut prin schimbări sociale semnificative atât la nivel macro, cât și la nivel micro în ultimele trei decenii. Fertilitatea a suferit o scădere fără precedent, de la 7 copii per fiecare femeie în 1986 la doar 2,1 în 2000.[20] Deși acest fenomen se

LIBRIS We know books

explică în parte prin programul guvernamental care a încurajat utilizarea metodelor contraceptive, o analiză statistică arată că informarea cu privire la contracepție și accesibilitatea acestor metode au generat numai 61% din scădere, în timp ce 31% se datorează modificărilor tiparelor de căsătorie.[21] Tinerii iranieni, în special femeile, se căsătoresc la o vârstă mai înaintată, divorțează mai frecvent, au încetat nașterile timpurii sau pur și simplu aleg să nu se căsătorească deloc.

Un alt exemplu care demonstrează apariția extraordinară a celibatului în societăți conservatoare este acela al Emiratelor Arabe Unite. În 2014, peste 60% dintre femeile din Emirate cu vârsta peste 30 de ani erau singure, iar procentul divorțurilor ajunsese la 40%, de la 20% cu doar două decenii înainte.[22] Tendința căsătoriilor la vârste înaintate și abținerea de la căsătorie apăruseră deja în anii 1980, când bărbații din Emirate, în încercarea de a evita plata zestrelor considerabile tipice contractelor de căsătorie din Emirate, au început să caute mirese din străinătate sau luau hotărârea de a nu se căsători deloc.[23] Fenomenul amânării căsătoriei și căsătoria cu persoane din afara țării au determinat guvernul să instituie un fond pentru încurajarea nunților între cetățenii Emiratelor. Astăzi, un cetățean care se căsătorește cu o femeie din Emirate este eligibil pentru acordarea unei subvenții, cu avantaje

LIBRIS We know books

suplimentare la nașterea fiecărui copil. Guvernul a investit resurse și în servicii matrimoniale și de organizare de nunți. Iată un extras de pe website-ul oficial al guvernului EAU:

> Guvernul EAU își propune să construiască și să susțină familii stabile și trainice în Emirate, precum și să întărească structura socială și demografică a Emiratelor, încurajându-i pe cetățeni să se căsătorească cu femei din Emirate. În această privință, EAU a instituit Fondul de Căsătorii în conformitate cu Legea Federală nr. 47/1992, cu completarea și integrarea politicii sociale instituite de răposatul Șeic Zayed Bin Sultan Al Nahyan, Președintele fondator al EAU. [...] În plus, față de Fondul de Căsătorii, există entități în fiecare emirat care oferă servicii precum: găsirea persoanei potrivite, punerea la dispoziție a unor centre comunitare și săli pentru ceremoniile de nuntă, consiliere înainte și după căsătorie.[24]

Deși 32 000 de familii au beneficiat de această subvenție în primii zece ani ai programului, statisticile privind căsătoria par să sugereze că această legislație a fost ineficientă în încercarea de a opri creșterea numărului de celibatari. Într-adevăr, aceste tendințe se